

9203

1783, 12.

DE
SPECVLI SAXONICI
VSV ET AVCTORITATE

EXPONIT

ET

AD AVDIENDAM ORATIONEM

QVA

M V N V S

PROFESSORIS IVRIS SAXONICI

IN ACADEMIA LIPSIENSI

DIE XXVIII. MAII. A. C. N. C1D1DCCLXXXIII.

RITE AVSPICABITVR

HVMANISSIME INVITAT

IO. ADAMVS THEOPHILVS KINDIVS

IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTOR SVPREMAE

IN PROVINCIA CVRIAE ASSESSOR IVRIS SAXONICI

PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIVS

ACADEMIAE SYNDICVS.

LITTERIS KLAUBARTHII.

SPECULUS SAXONICI
REI ET AVCTORITATE

EXPOSIT

ET

AD ABBATUM GRATIENEM

PROFESSORIS IURIS SAXONICI

DIE XXIIII JUNII ANNO DOMINI MDCCCXXXII

IN VINDOBONA

JOHANNES BUCHNER

PROFESSOR IURIS SAXONICI

IN VINDOBONA

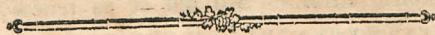
IN VINDOBONA

IN VINDOBONA

LEONHARD

Quamquam in Germania, ex quo Themis peregrina illam occupavit, tanta iurium multitudo ac uarietas esse coepit ut aliarum super alias aceruatarum legum mole laborare videatur; tamen, cum per dissensiones Istorum factum sit, ut illarum legum auctoritas haud raro incerta et vaga erret, quid mirum, si in ipsa legum copia earum inopia deprehendatur, siquidem incerto iure uti perinde est ac si legibus destituti essemus. Leges peregrinae in Germania vim iuris communis nactae sunt;

A 2

verum

verum enim vero cum non desint domesticae caedemque communes, quae hodiernum vsu seruantur, nomen iuris communis (*des Reichs gemeine Rechte*) non proprium est iuribus receptis, sed et legibus patriis nonnunquam tribuendum est, vti celeberrimus *Io. Steph. PÜTTERVS* omnium accuratissime probauit^{a)}. Praeter illas leges communes et variae sunt particulares, vnicuique prouinciae Germanicae, quin ciuitati propriae. In omnibus his legibus rite applicandis hunc ordinem obseruandum esse praecipunt interpretes, vt a specialioribus ad generales procedatur, quo etiam tendit paroemia Germanorum: *Stadtrecht bricht Landrecht; Landrecht bricht gemein Recht*. Sed nisi et ea teneas, quae duumviri *STRVBENIVS*^{b)} et *PÜTTERVS*^{c)} de finibus inter ius patrium et peregrinum regundis accuratissime exposuerunt, non potes non labi, praecipue quando inter vtrumque ius deprehenditur pugna. Vbi tum de iis negotiis, quae Germanis sunt propria, tum de illis quaeritur, quae Germanis pariter ac iis populis, quorum iura adoptarunt maiores, cognita ideoque communia sunt, leges domesticae dominari ac praualere peregrinis vix omnes ore consentiunt, sed quae sint illae leges domesticae,

a) in *Beyträgen zum teutschen Staats - und Fürsten - Rechte II. p. 1. seq.*

Th. XXVII. p. 68. seq.

b) in *Neben Stunden V. Th.*

c) in *libr. laud. XXVIII. p. 94.*

seq.

cae, quae hodie auctoritate polleant, ac vtrum in earum censum veniant collectiones consuetudinum medio aevo adornatae, nec ne, mirum in modum inter se dissentiunt eruditi^{d)}. Qui quidem dissensus dici vix potest, quantum detrimenti adferat reipublicae. Hinc iudices velut in biuio constituti haerent dubii, ac pendentes animi, qua norma in rebus iudicandis sit vtendum; hinc tam incertus iudicii exitus, vt fortunae ac fortis iudicium videatur; hinc tot controuersiae et tam variae sibi inuicem contrariae decisiones causarum tum in iudiciis tum in collegiis lctorum: cuius rei multa in promptu sunt exempla, ex quibus vnum saltem afferre lubet, quod maxime ad nostrum institutum pertinere videtur. Lite super iure succedendi in comitatum Rietbergensem inter comitem de Kaunitz et Principes Lichtensteinios coram iudicio imperiali aulico sub initio huius seculi feruente, illa causae suae defendendae praesidia petebat ex iure feudali Alemannico; hi autem, vsui huius iuris acerrime se opposcentes, ad ius feudale Longobardicum prouocabant. Postquam principes Lichtensteinii non solum in possessorio, sed etiam anno CIDCCCXIV. in petitorio causa ceciderant ac litem redintegrarant, interposito remedio reuisionis, causae Lichtensteinianae patronus,

A 3

tronus,

d) Haud mediocrem siluam *T. I. p. 766. et Ill. Aug. Frid.* scriptorum eristicorum recensuit *SCHOTT in hui. Biblioth. Supplem. Mart. LIPEN. in Biblioth. iurid. p. 280.*

tronus, *Stephan. Christoph. HARPPRECHT*, ratus, cardinem rei in eo verti, vtrum iuris feudalis Alemannici vsus hodiernum obtineat nec ne, hanc quaestionem tum pluribus curiis feudalibus Germanicis tum collegiis lctorum proposuit. Qui cum responsum causae suae fauens tulisset, his testimoniis instructus edidit anno CIDCCCXXIII. *Kiloniae* commentarium: *speculi sueuici et praesertim iuris feudalis Alamannici in foris vicariatus sueuo-franco-nico-Palatini non vsus modernus*, in quo ius feudale Alemannicum in foris Germaniae nullum habere usum legis, ideoque causas feudales, deficientibus legibus particularibus, secundum ius feudale Longobardicum decidendas esse efficere studuit. Quae sententia cum potissimum fautoribus prisca iuris germanici admodum displiceret, hos aduersarios nactus est HARPPRECHTVS. Calamum contra illum strinxit tum anonymus, qui obseruationes ad repetitam prooemii Harpprechtiani editionem scripsit easque publici iuris fecit ^e), tum *Nicolaus Hie-*

e) *Hamburgi 1723.* Harum *Harpprechtstein, auf Kaltenthal* obseruationum auctorem esse *Io. etc: wie und wo derselbe den unbekanntem Verfassers der gegenseitigen, über den non usum modernum speculi sueuici et iuris feudalis Alamannici gemachten Anmerkungen, ganz gewiß könne antreffen.* In *Stephan Christoph Harpprecht von* Biblioth. iurid. Lipen. (edit. 1757.)

Hieronymus GVNDLINGIVS ^f). Denique dicam scripsit HARPPRECHTO prisca iuris germanici acerrimus vindex et fautor *Henr. Christ. de SENKENBERG*, adscito Ricciardi de Antiquis nomine ^g). Iam etsi inquirere non vacat, quare euentus causae litem non dederit secundum Harpprechtianam sententiam, de qua, si quisquam certe *Io. Jac. MOSERVS* *ὁ πᾶν* accurate iudicauit ^h), tamen hoc saltem ex iis, quae diximus apparet, auctoritatem iuris feudalis et Alemannici et Longobardici in dubium vocatam ac in vtramque partem fuisse disputatam. Quod autem speculo sueuico accidit, vt de illius vsu non conuenerit inter lectos, id sane et speculum saxonicum haud raro expertum fuit. Nec hodieum

res

1757.) T. II. p. 349. mentio fit obseruationum, quas in commentarium Harpprechtianum scripsisse perhibent *Franc. Ernest. VOIGTIVM*. Diu sed frustra quaesui has obseruationes Voigtianas. Nisi egregie fallor, hae sunt eadem obseruationes, quas supra citauimus et quorum autor est *ARCHENHÖLZ*.

f) Refutatio Gundlingiana opusculi Harpprechtiani inserta est *D. Nic. Hieron. GVNDLINGS Recht-*

lichen Ausarbeitungen, a *Christoph. WEIDLICHIO*, V. C. edit. (*Hal. et Lips. 1773.*) T. II. p. 23. seq.

g) in epistola, qua *Hermanni Conradi F. sinceri sententia de vsu iuris feudalis Longobardici in Germ. terris exponitur ac trutinatur* (*Colon. 1739.*) et apud *IENICHIVM* in *Thef. iur. feud. T. I. p. 255. seq.*

h) in *unpartheyischen Urtheilen von juridisch und historischen Büchern IV. St. n. I. p. 303. seq.*

res desit disceptari, siquidem Icti in duas veluti sectas secedunt, quorum alii speculo Saxonico auctoritatem legis tribuendam esse affirmant, alii contra negant. Iam cum, munere Professoris Iuris Saxonici a *Serenissimo Electore* FRIDERICO AVGVSTO, *Optimo Maximoque Principe ac Patre Patriae* mihi demandato, mei officii sit, Ius Saxonicum in hac bonarum litterarum vniuersitate docere, a munere professionis haud alienum existimem, si de *speculi saxonici usu et auctoritate* in praesenti exponam ac quantum pretii ipsi sit tribuendum explicem. Qua in re ita versabimur, vt antequam usum illius hodiernum definire studemus, retro oculos flectamus et vtrum speculum saxonicum olim vim et auctoritatem legis habuerit, ex memoria pristini temporis repetamus.

§. I.

Discrimen fontium a collectione Repkouiana.

Iam primum omnium satis constat, nobilem Saxo-
nem EPKONEM A REPKOW, auctoritate comitis
HOYERI A FALCKENSTEIN impulsus, initio seculi
XIII. consuetudines patrias, quae ad omne genus iuris
tum publici tum priuati veluti feudalis, criminalis et ciuili-
spectent^{a)}), in codicem, qui nomine *Speculi Saxonici* ve-
nire

a) REPKOVII diligentia non solum in compilandis iuribus au-
tis

nire solet, redegisse. De huius speculi indole qui recte iudicare velit, is fontes ab ipsa collectione secernere debet. Inter fontes speculi saxonic, de quibus erudite exposuit *Christianus Vlricus GRVPENIVS*^{b)}, numerantur non solum res perpetuo iudicatae, quarum magna apud maiores erat auctoritas, sed etiam lex saxonum antiqua, Caroli M. capitulatio de partibus Saxoniae et Capitulare Saxonum, nec non constitutiones Imperatorum Germanicorum, ex quibus omnibus, quae in prouinciis saxonicis vsu et obseruantia seruata sunt, in suam collectionem retulit speculator^{c)}. Praeter illos fontes vtrum *REPKOVIVS* antiquis schedis vsus fuerit, non conuenit inter eruditos. Sunt, qui diu ante compilationem

tis versata fuit, sed etiam plura alia, quae maxime ad historiam spectent, compilationi suae admiscuit speculator, qui nescio quam πολυμαθειαν affectarit. Sed ex illa rerum plurimarum farragine ad institutum nostrum tantum pertinent, quae de iuribus patriis retulit speculator.

b) in vorläufiger Antwort auf des Herrn Reichs - Hofraths von SENKENBERG Visiones de collectio-

nibus legum germanicarum Sect. IV. et V. im *Hannöver. Magazin vom Jahr 1765.* quam eruditam commentationem inseruit Ill. SCHOTT f. *Sammlungen zu den Deutschen Land - und Stadtrechten* P. II. (Lipf. 1773.) p. 199. seq.

c) Io. Christ. MECKBACH *Be-
weis, daß der Sachsen - Spiegel
größtentheils aus den Capitulari-
bus regum Francorum genommen
sey* (Eisenb. 1765.)

B

tionem Repkouianam extitisse putent ius saxonicum in scripturam redactum et quidem eodem speculi saxonici titulo, quo postea REPKOVIVS vsus est, insignitum ^{d)}). Suppetias probationis petunt ex PRESBYTERI BREMENSIS *Chronico Holsatiae* ^{e)}, vbi Cap. XV. de Henrico Leone, duce Bauariae et Saxoniae narratur haec: *dictae ciuitatis (Lubecae) incolis ius municipale a Speculo Saxonum extractum, quod etiam adhuc habent et libertatem nauigantibus dedit copiose* (Sec. XII.) Quis vero, omni dubitatione liberatus, testimonio scriptoris, cuius fidei haud rato controuersia mouetur ^{f)}, acquiescat, et nequicquam habitis rationibus, quibus *Adamus Henricus LACKMANNVS* ^{g)} ad veritatem eorum, quae PRESBYTER BREMENSIS in capite allegato narrauit, infringendam vsus fuit, nouum aliquod speculum saxonicum

d) GOLDASTVS in *praef. der Reichs - Satzungen. Ern. Frid. SCHROEDTER in Iustiano restituto et deslituto* §. XI. Nic. Hieron. GYNDLING in *diff. de emtione uxorum, dote et morgengaba* c. III. §. 37. p. 98. seq. Io. Gottl. HEINECCIUS in *Antiquit. Germ. Tom. I. L. I. cap. 5. §. 2. et Celebr. Christ. Gottl. RICCIUS in spicilegio iur. germ. p. 29.*

e) apud LEIBNITIVM in *accession. histor. T. I. p. 29. et Ern. Ioach. de WESTPHALEN in monumento. ined. rerum germ. T. III. p. 42.*

f) de WESTPHALEN in *praefat. ad T. III. cit. p. 15 et 35.*

g) in *diff. an unquam speculum saxonicum extiterit speculo Epkouis de Reppow antiquius (Kiliae 1748.)*

cum audeat vnus hominis tenui auctoritate confingere ac comminisci. Ast non defunt, quae auctoritati Chronici Holfatici opulari videntur. Quemadmodum enim, vt medio aeuo mos ferebat, libris nomen *speculi* dabatur, siquidem vt exemplis vtar, seculo XIII. EDMVNDVS VIRGO *speculum ecclesiae*, GVILIELMVS DVREANTVS *speculum et repertorium iuris*^{h)}, et VINCENTIVS BELLOVALENSIS *speculum doctrinale, historiale, naturale et morale* conscripseruntⁱ⁾, sic ipsa appellatio *speculi saxonicum* non videtur propria fuisse compilationi Repkouianae: inquam rem testimonium haud spernendum praebere videtur ipse autor speculi saxonicum, EPKO DE REPKOW in *Breui Chronico Magdeburgensi ab Anonymo germanice verso*, quod Io. Burchard. MENKENIVS ex codice bibliothecae Paulinae publici iuris fecit^{k)}. In illo chronico REPKOVIVS Constantinum M. refert saxonibus pri-

B 2

vilegia

h) Vid. Guidi PANZIROLI *de claris legum interpretibus L. III. cap. 14.*

i) Plura exempla affert CARPENTIER in *Glossario* sub voce *speculum*.

k) in *scriptor. rer. germ. T. III. p. 350. seq.* Huius chronici, quod res a creatione mundi vs-

que ad tempora regis Wilhelmi enarrat, non, vt SENKENBERGIVS in praefat. ad *T. I. Corp. iur. germ. §. 8.* opinatur, Epkonem de Repkau iuniorem, sed eundem, qui condiderit speculum saxonicum, fuisse autorem maxime probabile fit, tum quia binos Epkones de Repkau eodem tempore

vilegia dedisse, quae vulgo appellarentur *speculum saxonicum*. Ibi enim *Her bekarte ouch*, inquit ¹⁾, *die Sachsen und gabe en ir priuilegia, daz wir die Sachsen-Spiegel heissen*. Iam etsi superuacanea bonisque horis plane indigna foret opera, quam impenderem huic putidissimae fabulae, quae et ab autore prooemii speculi saxonici, cuius verba initialia sunt: *Got der da ist begin und ende aller Dinge*, nec non glossatore ad hoc prooemium decantata fuit, refellendae, (nullus enim Constantinorum est, qui leges saxonibus ferre potuerit), tamen hoc saltem exinde effici posse videtur, nomen speculi saxonici tunc temporis commune fuisse cuicumque compilationi iurium saxoniorum, praecipue cum non defuerint collectiones legum saxoniarum. Vetusissimus enim ex seculo X. scriptor, qui sub Ottonibus Imp. et vsque ad tempore Henrici I. vixit, WITICHINDVS Corbeiens. *De legum vero*, inquit ^{m)}, *varietate nostrum non est, in hoc*

pore vixisse non constat, tum quia Chronicon ad preces comitis de Falckenstein, quem coaeuum Epkonis de Repkau speculatoris fuisse constat, in linguam germanicam versum fuit. Ita enim interpretres in praefatione:

*Das her Gote ymmer mynne
Sint sine Genaden sijnt so ryne*

Den von Frankensteyne (lege Falckensteyne)

*Thuen in deynes seligen Genos
Und setze en in Abrahames scho
Wenn von fines bethe geschen ist
Dacz man diez buch duetzsche list.*

1) apud MENKENIUM in l. c.

P. 353.

m) in *Annal. Lib. I. p. 634.*

hoc libello differere, quum apud plures inueniatur *lex saxonica diligenter descripta*. Sed res salua est. Fabula enim a maioribus fama constanter tradita aetate REPKOVII circumferebatur, Constantinum M. saxonibus legislatorem extitisse. Cum autem REPKOVIVS collectionem consuetudinum saxonicarum, nomine speculi saxonici insignitam condiderit, locus, quem ex *Chronico Magdeburgensi* supra allegauimus, secundum communem illam opinionem, qua ipse REPKOVIVS deceptus Constantinum M. saxonibus leges dedisse hasque se in speculo collegisse putauit, intelligi debet, nec adhiberi ad firmandam coniecturam eorum, qui collectiones legum saxonicarum, easdemque titulo tunc temporis solenni speculorum insignitas diu ante Repkouianam putant extitisse. Sed nolo huic rei diutius inhaerere, ne fluctus in simpulo mouere videar.

§. II.

*Speculum saxonicum originetur non habet
auctoritatem legis.*

REPKOVIVS cum tantum compilatoris officio sit functus, non legislatoris principis auctoritate instructus, speculum ipsius, iudice de WESTPHALEN^a) non nisi

B 3

inter

a) in praefat. ad T. III. m. aum. inedit. rerum germ. p. 49
not. 44.

inter libros dogmaticos referri potest dicique meretur priuati lecti commentariolus, licet in eo iura auita patriae, ordine minus concinno, nec limato vbiuis iudicio, sine vlla doctrina, prout tunc erant litterae incultae, et intermixto multiplici lolio, exposita fuerint. Quare compilatio Repkouiana, cum et a priuato et priuata auctoritate sit facta, non habet vim legis, quippe quae in sola summi imperantis voluntate vel expresse vel tacite promulgata ponitur. Nec aliud euincunt fontes, quibus vsus est REPKOVIVS. Qui etsi ex pristinis legibus patriis nonnulla in suum retulit codicem, tamen qui ideo integram collectionem vim legis nasctam fuisse colligeret, nae is nubem pro Iunone venderet, siquidem compilatio ab eius contentis secerni debet. Quis enim compendium seu commentarium super iure ciuili elaboratum pro ipso iure ciuili habeat? Quicquid igitur iuris pristini insertum erat speculo saxonico, id non ea de causa vi legis pollebat, quod redactum esset in illam collectionem priuatam, sed illius ratio aliunde pendeat^{b)}.
Nec

b) Io. Adam. KOPPIVS in *Historia iur. P. V. Thes. X.* rem accurate definiuit. *Fuerunt, inquit, (speculum saxonicum et sueuicum) collectiones mere priuatae, ex moribus et consuetudinibus harum provinciarum, nec omnibus quidem, priuato studio congestae, quae nequaquam vim et auctoritatem legis habuerunt ex ipsa compilatione, sed ex usu et obseruantia, et quatenus cum moribus in prouinciis histera seculo X. ad seculum XIII. receptis atque obseruatis conueniebant.*

Nec denique nostrae sententiae obstat nomen iuris caesarei (*Kaiserrecht*) quod speculo saxonico olim subinde tributum fuit ^e), siquidem illo nomine ex stilo medii aevi insig-

e) Io. Christoph. HARENBERGIVS in *Histor. ecclesiae Gandersh. diplom.* p. 1169. habet diploma de anno CIOCCCLXI. vbi LVITGARDIS Abbatissa Gandersheimensis dicit: *sprechen we vor recht na rechtene hove lene, vnd na der denstman rechte als we dat bescreven vindet in deme Keyserrechte, in deme Capitele dat sich beginnet: Got heft den Menschen ghebildet, na ome sulven etc: In deme sulven Capitele sleit gescreven, dat de denstman neyn recht en hebben, wenne als de Herre one gift, dar se vnder gheboren sin.* Locum speculi saxonici, ad quem LVITGARDIS in hac sententia deciforia provocat, videre est in *Landrecht L. III. art. 42.* Autor speculi saxonici belgice versi compilationi Repkouianae etiam nomen *Kaiserrecht* tribuit. *Hier cyndet, inquit in sine versjonis, dat boec*

der Kayserrechten gheheten. die Spiegel van Sassen. wel ghe corrigeret vten latine. Vid. *Holländischer Sachsenpiegel nach der raren Goudaischen Ausgabe von 1479.* mit des Herrn Consistorial-Raths C. V. GRYPEN, und Herrn Syndici MEERMANN'S gelehrter Nachrichten von denen Holländischen Editionen des Sachsenpiegels und deren Verfasser (Franf. und Leipz. 1763. p. 120.) Eodem sensu speculum saxonum vocatur. Sic Theodor. ENGELHVSIVS apud LEIBNITIVM in *scriptor. rer. Brunsvicenf.* T. II. p. 1649. *Hinc arbitror esse, inquit, quod in Legibus Saxonum, quod Dux de Brunsvick, Marchio Brandenburgensis, Marchio Misnensis, Comes de Anhalt, Comes de Wernigerode, et alii nobiles ibidem expressi, sint ab antiquo natione suavi, et aeque quidam*

insigniebantur omnes collectiones consuetudinum et legum, siue publica siue priuata auctoritate factae, maxime illae, quae iura ab imperatoribus sancita referunt d).

§. III.

Speculum saxonicum utrum per confirmationem caesaream vim legis nactum fuit?

Imperatores germanicos quamquam olim plerumque sub ipsis regni auspiciis, quemadmodum omnium gentium germanicarum, sic quoque saxonum iura auita confirmasse veteres testentur scriptores a), tamen de eo iam

dam nobiles habitantes in suevia, sint natione saxones. Qui quidem locus ex praefatione speculi saxonici, quamuis minus recte, excerptus esse videtur.

d) *Henr. Christ. de SENKENBERG in praefatione ad T. I. P. I. Corp. iur. germ. §. 2. seq.* In libello articulado, quo Magnus, Episcopus Hildesh. coram Senatu Luneburgensi tanquam iudice arbitrari, actionem intentat confilibus et ciuibus Hildesh. anno 1440. quaeu suume venerabilis

Ge. Lud. BOEHMERVS in Elef. iur. tin. T. I. p. 519. seq. publici iuris fecit, ius romanum crebro citatur sub nomine *Kaiserrecht*.

a) HENRICVM II. Imp. legem saxonum confirmasse refert *DITMAREVS in Chron. Merseb. L. V. apud LEIBNITIVM in scriptor. rer. Brunsvic. T. I. p. 368.* Is enim Bernhardo duci aliisque proceribus saxoniae, iurium auitorum conseruandorum studiosis ita respondit: *Legem igitur vestram non in aliquo corrumpere, sed vita comite*

iam non quaeritur, sed utrum speculo saxonico a REPKOVIO conscripto confirmatio publica et auctoritas caesarea unquam accesserit, in quaestione ponitur. Ius provinciale saxonicum a FRIDERICO II. Imperat. anno CIOCCXIII. in comitiis Martisburgensibus confirmatum ac speculum saxonicum correctum fuisse narrat *Cyriacus SPAN-*

mite malo clementer in omnibus adimplere et vestrae rationabili, in quantum valeo, ubique animum adhibere. De CONRADO II. Imp. *WIPPO in vita Conradi II. cap. VI.* apud PISTORIUM in *scriptor. rer. Germ. T. III. p. 430.* haec narrat: *Reuersus Rex de Ripuariis ad saxoniam venit: ibi legem crudelissimam saxonum, secundum voluntatem eorum, constanti auctoritate roborauit.* OTTO IV. Imp. vetera iura anno CIOCCVIII. confirmavit. Ita enim refert GOTTFRIED. *monachus s. Pantal. apud FREHERVM in script. rer. Germ. edit. Struui. T. I. p. 378.* Rex primo, deinde caeteri principes iurant firmam pacem terra marique seruandam, omnes iniussas exactiones ve-

ligalium deponendas, omnia etiam iura a Carolo M. instituta obseruanda et tenenda. Hic obseruare iuuat, sub iuribus a Carolo M. institutis non solum intelligenda esse, quae Carolum M. autorem habeant, sed quoque ea, quae post ipsam a successoribus sancita fuerint iura. Leges enim Carolinae apud posteritatem in tanta erant celebritate et auctoritate, ut ad Carolum M. referrentur et ea, quae ab ipso non erant profecta, et omne ius saxonicum appellaretur *pruilegium*, quod Carolus M. saxonibus dederit. Vid. *Herm. CONRING de origine iuris germ. cap. 13 et 25. Buri. Gotth. STRVVI in Histor. iur. Cap. 6. §. 22. sub **.*

C

SPANGENBERGIVS ^{b)}). Qui etsi id sine autore, sine teste, in omnium scriptorum coaeuorum hac de re silentio, refert, tamen ei fidem praebere haud dubitavit SENKENBERGIVS ^{c)}). Verum enim vero quis in foliis SPANGENBERGII, scriptoris ex seculo XVI. testimonio et auctoritate acquiescat, praesertim cum rationes ab aetate compilationis Repkouianae petitaee legentium animos non possint non sollicitos reddere. SENKENBERGIVS ^{d)}) quidem speculum saxonicum anno CIOCLVIII. conditum fuisse sibi persuasum habet aliisque persuasum cupit, et nonnemo ^{e)}) natales speculi in anno CIOCLXXX. quae-

b) in Chron. Quersfurt. L. IIII. t. 4. p. 335. ad an. 1213. vbi ita: darauf er (Friedericus II.) einen grossen Reichstag zu Marsburg gehalten den Sachsen ir Landrecht bestätiget und den Sachsenspiegel verbessert. Adde Ei. Chron. Saxon. p. 247. et 426.

c) in praefat. ad T. I. P. I. Corp. iur. germ. §. 8. Adde Frid. Christ. Ionathan FISCHERI V. C. Entwurf einer Geschichte des teutschen Rechts (Lips. 1781.) §. 28. Sed hic vir doctissimus sententiam suam quasi retractaturus in nota a)

addit: Dies geschah eigentlich auf dem Reichstag zu Maynz von 1234. Eandem opinionem fouet Ernst Ludewig RATHLEF in Geschichte der Graffschaften Hoya und Diepholz (Brem. 1766.) I. Th. N. II. p. 152.

d) in Gedanken von dem jederzeit lebhaften Gebrauch des uralten deutschen und bürgerlichen und Staatsrechts Cap. I. §. 30. et Cap. III. Idem in visionibus de collect. leg. germ. Cap. IV. §. X. seq.

e) autor scripti de aetate speculi Saxonici in Ergetzungen der ver-
nünf-

quaerendos esse statuit; attamen hae opiniones non possunt non corruiere, postquam *Christianus Vtricus* GRYPENIVS ^{f)} speculum saxonicum a REPKOVIO sub auspiciis OTTONIS IV. Imp. post concilium Lateranense IV. anno CIOCCXV. conditum esse nec antea exitisse probavit, remque extra omnem dubitationem posuit adeo, ut qui de illa subdubitare velit, non possit non omnem fidem historicam eiurare. Quae etsi sufficere videantur ad veritatem eorum, quae SPANGENBERGIVS in l. c. retulit, labefactandam, aliud tamen argumentum praebet EPKONIS DE REPKAV *Breue chronicon Magdeburgense* supra ^{g)} citatum. Si enim speculum Repkavianum iam ante annum CIOCCXIII. exitisset, idque a FRIDERICO II. in comitiis confirmatum fuisset, huius rei mentionem in chronico REPKOVIVS sine dubio iniecisset. Atque ego quidem etsi scio, rationes inficiales petitas a silentio scriptorum, non admodum probari, tamen, cum REPKOVIVS id propter celebritatem nullo modo ignorare poterat, tum ad historiam legum, in qua

C 2

diligen-

nünftigen Seele aus der Sittenlehre p. 463. Adde *Ge. Henr. AYRE-*
und der Gelehrsamkeit überhaupt RI *diff. de aetate speculi saxonici*
IV. B. 3. St. p. 232. seq. *speculo sueuico antiquioris (Gött.*
1742.) §. 7. seq.

f) in *obseruat. rer. et antiquit.*
germ. et rom. obs. XXIX. Cap. I. g) §. 1.

diligenter versatus est ^{h)}), pertinet, omnis vis huic argumento abrogari non potest ⁱ⁾).

§. IV.

*Sententia interpretum de prisco speculi saxonici
usu exponitur.*

Collectionem Repkouianam originetus vi legis destitutam nec publica auctoritate confirmatam fuisse vidimus. Sed utrum illi consuetudinum patriarum pandectae aliunde auctoritatem legis nacti fuerint, iam paulo curatius inquirere lubet. Qua in re ne quid ambiguitatis relinquatur, iura saxonica, quibus tanquam fontibus usus fuit REPKOVIVS, ab ipsa collectione fecernere iuvat.

h) Autor chronici laud. non solum legistatores germanicos crebro nominat, sed etiam subinde leges, earum fata ac vicissitudines refert. Sic, ut vno saltem exemplo utar, ex rebus sub OTTONE IV. Imp. gestis haec narrat apud MENCKENIUM in *l. c. p. 358*. *By sinen gezeiten wurden zwo sypfen abgetan daz man in deme fünften gleden wol wip nemen mag, als man vor in deme sebindentat*. Eadem eralata inuenies in *speculo saxonico L. I.*

art. 3. Die sibbe endet in deme sibbenden erbe zu nemene al habe der babest geurloubet wib zu nemene in der vünsten. Constat enim prohibitionem matrimonii olim ad septimum gradum extensam ab Innocentio III. ex decretis concilii Lateranensis IV. an. 1215. ad gradum quartum reuocatam fuisse in *c. 8. X. de consang. et affinit.*

i) Io. Aug. ERNESTI in *diff. de fide historica recte aestimanda* (*Lips. 1746.*) §. 52. et seq.

vat. Per omnes prouincias, ad veterem ducatum saxoniae pertinentes, prisca iura saxonica veluti domestica obtinuerunt; quare non solum per saxoniam cisalbinam, quae in tres partes diuisa erat, quarum vnam orientalem, alteram occidentalem, tertiam angariam appellabant^{a)}, sed etiam per saxoniam transalbinam, quae Holsatiam, Stormariam et Detmarsiam complectebatur et proprio nomine Nordalbingia vocabatur, id quod nihil dubitationis habet, siquidem Nordalbingiam et praecipue Holsatiam, antiquissimam saxonum patriam, quaecumque ducatu saxoniae inde a LVDOLFI temporibus vsque ad seculum $\overline{\text{xv}}$. arctissime coniuncta fuit^{b)}, iura saxonum coluisse testatur HELMOLDVS, scriptor ex seculo $\overline{\text{xii}}$. dum *tres autem*, inquit^{c)}, *sunt Nordalbingorum populi, Sturmanni, Holfati, Thetmarzi, nec habitu, nec*

C 3

lingua

a) Io. Dau. KOEHLER in *Anleitung zu der alten und mittlern Geographie I. Th. Cap. XI. §. 6. P. 85.*

b) Hoc historiae patriae caput magno eruditionis apparatu illustravit Ill. Car. Henr. GEISLERVS, Praeceptor quondam meus summe venerandus in *bin. diff. de coniunctione comitum Holsatiae cum ducatu Saxoniae (Lips. 1768. et 1770.)*

c) *L. I. Chror. Slauro. cap. 47.* apud LEIBNITIVM *T. II. script. rer. Brunsvic. p. 577.* adde quae de WESTPHALEN in praefat. ad *T. III. Monum. inedit. p. 47. et 67. seq.* et Io. Carol. Henr. DREYERVS V. C. in doctissimo libro *de usu genuino iuris Anglo-Saxonici in explicando iure Cimbrico et Saxonico (Kilon. 1747.) Cap. III. haec de re exposuere.*

lingua multum discrepantes, tenentes saxonum iura Saxoniae et nomen et sedes maximas quidem vicissitudines, quas accurate recensuit Io. KLEPFERVS^d), subierunt, ex quo post proscriptionem Henrici Leonis priscus ducatus saxoniae magnopere accisus ac velut in partes discerptus fuerat, ac variae prouinciae, puls inde Slaus siue Venedis et Sorabis, saxoniae accesserant appellationi: Sed, quae ad antiquam saxoniam pertinuerint, prouincias, licet nomen saxonicum, tamen non simul custodiam iurium saxonicoꝝ tanquam aitorum deposuisse constat, siquidem in istis prouinciis prisci iuris saxonici reliquias hodiernum deprehendimus^e). Iam quod speculum saxonicum attinet, illud non solum eas Germaniae prouincias, quae relatae fuerint ad saxoniam, quatenus haec ex stilo medii acui Sueviae seu Alemanni-

d) in curis geographicis (Hamb. 1758.) p. 348. seq.

e) cf. Christoph. Io. Conrad. ENGELBRECHTI comment. de utilitate atque necessitate studii iuris germanici (Helmstad. 1722.) §. 17. Confit. Hoffat. de an. 1708. ita sancit: was aber das Herzogthum Hollstein betrifft, sollen in denen Sachen vermöge der L. G. Ordnung die promulgirte Constitutiones und Verordnungen, und demnachst

der uralte Gebrauch und Gewohnheit, so weit selbe denen Reichs-Constitutionen nicht zuwider und erweislich gemacht, allegiret; in deren Ermangelung aber das alte Sachsenrecht nebst dem Lübschen angezogen werden. Ernest. Ioa. de WESTPHALEN diff. de origine et fontibus iur. Lubec. §. 4. Mich. RICHEY Histor. Statutor. Hamburg. t. 2. §. 3.

manniae opponeretur ^{f)}), occupasse, sed etiam ibi tantam dicunt nactum fuisse auctoritatem, vt pro codice iuris communis agnitum fuerit ^{g)}). Ne cum multitudine nobis sit negotium, dabo eis patronum, qui causam peroret. Prodeat igitur *Evcharius Gottlib RINCKIVS*, qui compilationem Repkouianam olim in prouinciis iuris saxonici instar corporis iuris habitam obseruatamque fuisse peculiari in libello ^{h)}) probare annisus fuit. Rationes, quibus ad sententiam suam adstruendam vitur, iam lubet audire. Ac primo quidem *GREGORIVS IV. P. P.* in Bulla, qua anno CIOCCCLXXIV. plures speculi saxonici articulos reprobaui ac damnauit ⁱ⁾), sane fide digna,

f) *Burc. Goth. STRVVIVS in iur. L. II. §. 79. et in Antiquit. syntagn. iur. publ. Cap. V. §. I.* et autores in nota 85. cit.

g) Vsum speculi saxonici non intra patriae fines dicunt sublitisse, sed latius patuisse ac transisse in prouincias nec origine germanicas nec imperio germanico tum subiectas, quorum recensum dedit *Burc. Goth. STRVVIVS in Histor. iur. Cap. VI. §. 23. Christ. Gottfr. HOFFMANNVS de origine et natura legum germ. p. 108. seq. Io. Gottl. HEINECCIUS in Histor.*

h) in *diff. de speculo saxonico fonte iuris saxonici communis* (Altorf. 1725.) Adde *Henr. Ern. KESTNERI Probl. IV. de auctoritate speculi saxonici et sueuici in Ei. Problem. de defectibus iuris communis (Rintel. 1736.) p. 68. seq.*

i) cf. Patru venerabilis *D. Io. Christoph. KINDII diff. de reprobatis speculi saxonici articulis* (Lipf. 1761.) Hanc reprobationem ab Eugenio

digna, inquit^k), admodum molesta pluriesque inculcata relatio plurimorum ad nostrum perduxit auditum, quod in saxoniam et multis aliis partibus mundi quedam detestabilia scripta legis speculum vulgariter nuncupata et inferius annotata, apud nonnullos tam nobiles quam plebeios reperiuntur, que iudices et incole partium earundem, omnibus canonibus, legibus et bonis citra temporibus obseruauerunt et obseruant de presenti. En grauissimum pro vsu speculi saxonici pristino argumentum! Deinde Carolus $\overline{\text{IV}}$. Imp. ¹⁾ in finibus regundis vicariatus imperii, Electori Saxoniae tributi, rationem iuris saxonici habuit, adeo, ut quousque vsus speculi saxonici per prouincias Ger-

Eugenio $\overline{\text{IV}}$. in concilio Basileensi repetitam fuisse RINCKIVS, auctoritate GRYPHIANDRI in tr. de Weichbildis saxonice c. 47. n. 4. seq. deceptus cum multis aliis statuit in diss. cit. §. 9. Sed hunc opinionis errorem satis profligauit Chr. Ludw. SCHEIDT in der Untersuchung: ob das allgemeine Vorgeben, dass der Sachsen-Spiegel auf der allgemeinen Kirchenversammlung zu Basel als hezzerisch verdammt worden sey, Grund habe oder nicht? in den Hannöu. gel. Anzeigen vom J. 1753. p. 1277.

seq. et in Ill. SCHOTTI Juristischem Wochenblatte, II. Jahrg. Num. XXI.

k) Hanc bullam Car. Guil. GAERTNERVS editioni suae speculi saxonici p. 526. adiecit, sed omnium accuratissime ex MS. edidit Chr. Lud. SCHEIDTIVS in Biblioth. Hist. Goetting. p. 102. seq.

1) A. B. tit. 5. §. 2. Et eodem iure prouisionis illustrem ducem saxoniae, sacri imperii archimarescallum frui volumus in his locis, ubi saxonica iura seruantur.

Germaniae tunc temporis patuit, eousque extensa videatur auctoritas Electoris Saxoniae tanquam vicarii imperii. *Tertio* non defuerunt, qui in vero speculi saxonici sensu eruendo defudarint, idque glossis illustrarint. *Quarto* denique haud exiguus numerus et MS. et editionum speculi saxonici haud obscure indicare videtur, quanti pretii olim habita fuerit compilatio Repkouiana.

§. V.

Uterior eiusdem argumenti expositio.

Iam ne quid omittamus, quod ad usum speculi saxonici pristinum adstruendum pertinere videtur, Rinckianis argumentis addere lubet, quod olim causae litigiosae haud raro decisae fuerint ex speculo saxonico, hocque subinde tanquam codex legum allegatum fuerit^{a)}, quem-

a) SENKENBERGIUS, cum specula in causis decidendis admodum raro cognosceret allegata fuisse, ideo sibi scrupulum iniectum esse conquestus est apud GRUPE-
RVM, qui illius eximendi causa ita respondit: Den machenden Einwurf, daß man die Specula in medio aeuo nirgend allegirt finde, kan ich auch heben, indem ich so glück-

lich gewesen bin, ein Urtheil von 1760. zu sehen, in welchem die rationes decidendi aus dem Landrecht genommen sind, mit Allegirung des Buchs und des Capitels. Ingleichen einen libellum articulatum ad arbitros, da bey jedem Articulo gesetzt und gezeiget ist, wie das Factum laufe wider das Kayserrecht (so nicht das Justinianeuum ist, weil die

D

die

admodum non solum ex sententia ab Abbatissa Gandersheimiensi LVITGARDI anno CIDCCCLXI lata, cuius verba supra ^{b)} exhibuimus, luculentissime patet, sed etiam ex pluribus aliis documentis, quorum quaedam iam afferre non poenitet. Senatus Lubecensis in litteris ad senatum Hannoueranum anno CIDCCCCVIII datis ita: *Des willet weten, inquit ^{c)}, dat unser Stadt - Recht, dar wy mele bededemet sin, unde dat Recht darna gy in richten seck nicht allens vorlopen, wente atze wy vornemen so richte gy, na deme Saffischen Speygele.* In conuentu, a quibusdam Germaniae principibus anno CIDCCCCXLVII Mulhusae habito, disceptationem de procuratorum statu et admissione ex speculo saxonico ita decisam refert *Hartung. KAMMERMEISTERVS in Annal. Erfurt. ad 1447 d)*, vt D. Knorrius, quia esset clericus, negaretur procurator esse in iudicio seculari. Ibi enim ita: *Als nun die vorgeandten Fürsten alle uf den tag uf den sumtag nach Egiedi gein Molhaußen mit ihren rebten quemen, brochten dieselbe*

die Allegata deutsch sind) und wider das Landrecht, wovon auch alterzeit ipsa verba allegiret werden. Vid. SENKENBERG von dem jederzeit lebhaftesten Gebrauch des wahren deutschen bürgerlichen und Staatsrechts Cap. I. §. 35. not. (a) adde Cap. III. §. 40.

b) §. I. not. (d)

c) apud Christian. Vhr. GRYPENIVM in Discept. forens. p. 772.

d) apud MENKENIVM in scriptor. rerum German. T. III. p. 1196.

dieselbe beide Fürsten von Sachsen gebrudere mit sich zu dem tage die vornämlysten Doctores und die trefflichsten redere — Unde uf den Montag ward besteld ein gericht uf dem steinern huse zu Molhausen, do si sich denne ein gericht satzten die hochgebornen Fürsten, herr Frederich und herr Albrecht von Brandenburgk, herr Lodewig der Landgrave zu Hessen mit ibren retten und darzu die zwanzig manne, dar itzlicher herre von Sachsen, zehn uff seines bruders Landschaft butte gekoren also schoepphin. Allda nun vor gericht vorlieffen von beidir bruder vorsprecher mit nabmen uf hertzogen Frederich sietin herr Hinrich von Gera, und uf hertzogen Wilhelms sietin ein trefflich Doctor genant Doctor Knorre, und uf denselben Tag wart keine urttel usgesprochen, sondern schlugen das gericht uf den andern Tagk. Nu uf dingstag darnach quemen sie wieder an dieselbe stette unde die schoepphin satzten sich nieder in die gerichtsbanch. Do begunden der beiden Fürsten Vorsprecher aber sich faste mit viel wordten zuüben bis so lange dar de von Gera saczte Doctorem Knorren und fragete nach einer Ortheil, sündemahl das Docter Knorre ein geistlich Mann wäre und geistlich Leben hette, ob er dan im Rechte an weltlichen Gerichte vorsprechen mochte gesie, oder was darun recht, und allegerde vaste Kapiteln uss Sachssin Spegele und andern rechtsbuchern, do hatten die Schöpphin rat der Doctoren uber und erkannden, es moecht in recht nie gesie und also wart *D. Knorr vorleit und vorworffen.*

Iohannes IV. Dux Lauenburgicus in priuilegio, quo ciuibus de Otterndorff anno CIDCCCCLXXXI. ius saxonicum concessit, ita *Des hebben Wy, inquit ^{e)}, angefehn dat gemene Beste, unde ehre redliche Bebde, unde hebben denselven unfern underdanen beprivilegert un begiffiet, mit rechten sachsischen Rechte, alsē in unsen Landen, sunderlichen in den Lande Tho sadelbande unde in der Vagdie Tho Lauenborg holden werd, welches wy ehnen beschreuen senden willen ut den Sächsische Spiegel.* Denique olim et a curia prouinciali saxonica, quae Lipsiae floret, in decisione causarum speculi saxonici rationem habitam fuisse iam alibi ^{f)} monuimus. Ita enim in ordinatione curiali intra annum CIDCCCCXC et CIDIO, auctoritate principum Ernestinorum tum Albertinorum condita, cuius memoriam studia duumuirum SCHOETGENII ET KREYSIGII ab interitu vindicarunt ^{g)}: *Item sechsische Recht, wie die ausgedruckt, zu halten, ausgeschlossenn die artiggell von der Heyligen Kirchen abgethann vmd reprobiert.* Quae omnia etiam sententiam Io. Philip. DATII, qui omnem Germaniam a seculo XIII. inde ad XV. vsque iure

e) apud Ge. KRECKEMEYERUM in Diatr. de instrumentorum definitione diuisione fide recognitione ac disseffione (Goett. 1743.) p. 56.

f) in nostra disp. de origine et fati Curiae prouincialis supremae in Saxonia (Lips. 1773.) §. 23.

g) in d. diplomatischen Nachlese der Historie von Ober-Sachsen I. Th. p. 18. seq.

re saxonico et sueuico administratam esse asserit ^h), iam satis confirmare videantur, tamen ex abrogatione speculi saxonici in nonnullis Germaniae prouinciis, in quibus vsus iuris saxonici olim viguit, vel in totum vel pro parte facta tanto maiorem vim capiunt, quanto certius constat, ius, quod abrogetur, ponere vim et auctoritatem legis. Iam vero iura saxonica in terris Brunsvico-Luneburgicis ⁱ), Marchia Brandenburgica, Ducatu Meclenburgico et Comitatu Lippiaco-Schaumburgico penitus abolita fuisse probauit *Io. WERLHOFFIVS* ^k). In aliis iuris saxonici terris quaedam tantum iura speculo saxonico descripta diserte abrogata sunt, cuius rei haud pauca exempla praebent ipsae leges saxonicae electorales, quandoquidem Augustus, Elector Saxoniae, in constitutionibus anno MDCLXXII. promulgatis, nonnulla capita prisca iuris saxonici, allegato hinc inde ipso articulo speculi

D 3

^h) in *Tract. de pace publica L. Brunsvico-Luneburgicis iura saxonica abrogata fuerint* (Goett. 1736.) *IV. c. 1. n. 7. p. 704.* Et HARP-
PRECHTVS quoque speculum saxo-
nicum adhuc anno MDCCCLXXVIII. Idem in *den Anmerkungen über*
Mosers Braunschweig-Luneburg.
Staatsrecht §. 98. p. 356. seq.
per plures Germaniae prouincias
in viridi fuisse vsu refert in *Staats-*
Archiv des Cammer-Gerichts II.
Th. §. 79 et 154.

ⁱ) *Christ. Lud. SCHEIDIVS* in
progr. quam ob causam in terris

^k) in *spec. de iure Germanis*
patrio (Helmst. 1705.) p. 188.
seq.

culi saxonici, abrogauit vel declarauit vt, ex Const. XXVII. P. I. Const. V. XI. XII. XV. XXII. XXVI. XXXVII. XLV. XLVII. LIII. P. II. Const. I. XVII. XXIV. P. III. Const. XLII. P. IV. luculentissime patet.

§. VI.

Rationes allatae sub examen vocantur.

Quas hucusque congeessimus, rationes satis quidem probare videntur, speculum saxonicum olim magno in-
 pretio fuisse, scabiosque, quibus medio aevo omnis fe-
 re potestas legislatoria relicta videbatur ^{a)}, haud raro ad
 compilationem Repkouianam velut ad sacram anchoram
 confugisse ac sententias EX REP KOVII riuulis hausisse ^{b)},
 id quod eo minus mirum videri poterit, quo certius
 constat, legum peregrinarum auctoritatem inde a secu-
 lo

a) Dav. Ge. STRVBEN in *Ne-
 ben-Stunden I. Th. p. 515. II. Th.
 p. 463. III. Th. p. 52. IV. Th.
 p. 38 et III.* accesserit. Scilicet, recepto hacte-
 nus more, secundum consuetudinem
 et ex aequo et bono sententiae tum
 ferebantur: quarum magnam par-
 tem hoc codice contineri persuasum

b) Herm. CONRINGIVS in *libr.
 de origine iur. germ. Cap. XXX. p.
 183.* Nec tamen, inquit, valde
 mirum, in multa saxoniae aliarum-
 que prouinciarum fora transisse
 opus, nulla licet publica auctoritas
 fuit. Itaque una illa opinio potuit
 haud difficulter efficere, ut ubi
 saxonica iura ibidem et hi libri ob-
 tinerent, adeoque hinc saxonica iu-
 ra peterentur.

lo ^{XIII.} in foris Germaniae, ob crebras Romanizantium et Germanizantium pugnas, admodum inconstantem fuisse, adeo, vt in Germania adhuc seculo ^{XV.} testante id coaeuo scriptore PETRO DE ANDLO^{c)} iure incerto viueretur: Attamen vt iam nil dicam, quicquid potestatis olim in foro habuerit speculum saxonicum, non sui causa habuisse, sed quod ibi descripta sint iura saxonica, vsu et obseruantia seruata, certe argumenta supra exposita ad legis auctoritatem priuatae illi collectioni adserendam nil momenti facere posse cognoscant illi, qui haud coeco aduersus speculum saxonicum amore nec praeconcepata opinione abrepti, sed solius veritatis inuestigandae studio ducti, rationes supra allatas sub examen vocauerint. RINCKII quidem argumenta, quam infirma sint, quamque imbecilla, iam docuit *Fridericus Carolus* BVRI^{d)}. Hic argumento, quod a reprobatis speculi saxonicis articu-

c) *L. I. de Imperio Rom. Germ. et pace. L. II. c. 16. Quid dicam c. 10. sacratissima sanctio legum, quibus Romanos dominium obtinuisse orbis ipse Romanorum profitetur Imperator — quas utique Leges nostra Alemannia, proh dolor! in sua despiciit insipientia, quamobrem mirum, si tota compago Romanae potentiae dissoluitur omnisque Teutonia continua inquietitudine absque iniuria agitur* et pace. L. II. c. 16. Quid dicam de legum aequissimarum iurisque scripti obseruatione, quae fere nulla est, sed iure incerto viuunt, et in multitudine illiterata, quod vnicuiusque sui arbitrii discretionem visum est, id in iudiciis vim legum obtinere volunt.

d) in *f. Erläuterung des in Teutschland üblichen Lehen-Rechts* p. 178. seq.

articulis ducitur, ideo parum roboris tribuendum existimat, quia Pontifici Romano in his rebus, quae in remotissimis prouinciis gestae fuerint, fides non sit habenda; sed cum res per clerum in Saxonia commorantem ad notitiam papae peruenerit, causa pressius et curatius inquirenda est. Scilicet REPKOVIVS, aegre ferens Pontifices Romanos imperium in omnes populos affectantes totique orbi christiano leges suas obrudentes, hanc impotentem dominandi libidinem grauius infectatus iurique canonico tunc temporis et Germanorum tribunalia inundanti aggerem opponere ausus est; id quod pluribus in locis haud obscure declarauit. Huc pertinet L. I. Art. 3. in fin. *wen der babst en mag kein recht seczen da her unse lantrecht oder lenrecht mete ergere* e). L. III. Art. 2.

Phuffen

e) Non deerant et in aliis Germaniae prouinciis, qui libertatem suam aduersus tyrannidem Pontificis Romani tuerentur. In hanc rem insignis locus est apud *Achillem Pirminium GASSARVM* in *Annal. Augsb. ad an. 1297. infert.* MENKENII scriptor. *Rer. Germ. T. I. p. 1468.* Hac seditione omnia ea telonia uectigaliaque, quae a morte *Friderichi II Imperatoris* in praesentia usque

tempora instituta fuerant, in odium archiepiscoporum, Palatiniue Rhenni, per Caesarem abolita et antiquata per Germaniam sunt. Ad dum libere ciuitates per totam Sueuiam (cui terrae iam dictus Caenar, imperata inuolabiliter seruanda pace, priuatas leges, quas vulgo prouinciale ius vocant, ad quod infringendum, nec ipsum papam posse leges ferre, expressis verbis cautum est, non tam

de

*Phaffen und Juden die waphen vuren und nicht geschorn en sin nach irme rechte. tut man in gewalt: man sal in bez- zern als eyne leyen. L. III. Art. 63. Ban schadet der sele und en nimt doch niemande den lib, noch en krenket niemanne an lantrechte noch an lenrechte dar en volge des kunges achte nah. His pluribusque aliis principiis, iuri canonico et auctoritati papali oppositis, ne quid detri- menti pateretur hierarchia, quam et in Germanos Papa affectabat, clerus omni contentione renitebatur. Hoc consilio M. Iohannes a CLENKOK ex saxoniam ori- vndus, Prouincialis ordinis fratrum eremitarum S. Au- gustini in Saxonia et Thuringia, totam causam referebat primo ad cardinalem PETRUM DE VERNIO, deinde ad ipsum GREGORIVM XI. P. P. eique per Petrum de Ver- nio offerebat *Decadicon contra XXI. errores speculi saxo- nici* ^f). Ita enim in litteris ad Papam *quare nuper*, in- quit ^g), *quosdam articulos, per certas Almanie partes, presertim per saxoniam, pro legibus obseruatos, quo- rum plurimi diuine legi repugnant, euangelio, libertati ec- clesiasticae ac recte rationi, scripsi, Reuerendissimo patri et domno,**

de nouo tulerat, quam multis iam saeculis receptas confirmauerat) a SCHEIDTIVS in *Bibliotheca Histor. Goetting. p. 63. seq.*
partibus Albrechti starent.

f) Hoc Decadicon ex MS. g) apud SCHEIDTIVM in l. c.
publici iuris fecit *Christ. Lud. p. 64.*

E

domno, Petro de Vernio^h) Dyacono Cardinali Sancte Marie in Via Lata, corrigendos, examinandos ac tue Beatitudini presentandos. Hoc itaque modo postquam res ad notitiam GREGORII XI. P. P. delata fuerat, speculi saxonici plures articuli a papa anno CIOCCCLXXIV damnati sunt ac reprobati. Quod, vt ad ipsum argumentum veniamus, haud leui quidem indicio est, apud maiores magno in pretio fuisse speculum saxonicum, sed qui collectionem ipsam auctoritate legis praeditam fuisse ex condemnatione speculi saxonici conicere velit, nae is egregie fallitur. Illa enim hoc potissimum consilio facta est, quod speculum saxonicum hierarchiae papali oppositum esset, et licet a CLENKOK in ea opinione fuerit, qua speculum saxonicum veluti codicem legum auctoritate publica

h) In litteris ad PETRUM DE VERNIO scriptis apud SCHEIDTIVM in l. c. p. 66. CLENKOCK ita: Tenentur autem, inquit, iidem articuli per magnam Almaniae partem et maxime per saxoniam, et ponuntur in eorum quodam libro, quem vocant saxonie speculum, potius iuste legis obumbraculum vocando. Seducuntur etenim iuvenes, nobiles et ignobiles, in predictis legibus. Unde contingit, eos frequenter, ymo semper, eandem ser-

vando leges, sancte matris ecclesiae tranquillitati pariter et legibus rebellare. Docent enim tempora praeterita, quanta propter dissononem inter Ecclesiam et Imperium cum Principibus Germanie, predictis legibus utentibus, pericula sunt suborta, quorum causam estimo legum diuinarum abusionem, in qua propter errores infra scriptos predicti Principes ab annis puerilibus imbuuntur.

publica conditum vim legis habuisse et sibi persuasum habuit, et Pontifici Romano persuasum iuit, tamen auctoritate huius cleri, qui re non accuratius perspecta, fontes speculi saxonici cum collectione ipsa commiscendo eravit, neminem acquiescere putem, qui ea, quae diximus, probe pensitauerit. Nec maioris ponderis est argumentum ex A. B. Tit. V. §. 2. desumptum. Verba, quae ibi occurrunt, *in his locis, ubi saxonica iura seruantur*, crucem figunt interpretibus iuris publici et tanta obscuritate laborant, ut Oedipo aut Delio natatore opus habere videantur. Alii autorem A. B. in definiendis limitibus vtriusque vicariatus imperii statuunt spectasse antiquam diuisionem Germaniae in Francicam siue Alemanicam et Saxoniam partem, adeo, ut vicariatus saxonicus pertineat ad eas prouincias, quae olim ad saxoniam plagam spectarintⁱ⁾. Alii contra inhaerent quidem verbis A. B. sed inter eos non conuenit, quid sub iuribus saxonis sit intelligendum, vtrum speculum saxonicum^{k)}, an
 E 2 potius,

i) Hanc sententiam post RHETI- *Teutschland geltenden Rechte* §
 VM, COCCEIVM, PFEFFINGERVM 295.
 pluresque alios tuitus est *Christ.* k) *Io. Zach. HARTMANN in*
Godofr. HOFFMANNVS in spec. de diff. de vicariatu saxonico per Fri-
origine et natura legum Germ. p. siam orientalem (rec. Lips. 1750.)
 116. Adde Perill. *Io. Henr. Christ. p. 6. seq. Christoph. Io. Conr.*
de SELCHOW Geschichte der in ENGELBRECHT in Comment. de vti-
 litate

potius, quemadmodum *Mich. Henr. GRIEBNERVS*¹⁾ argumentis probabilibus effecit, leges saxonum auitae, quae tempore Caroli $\overline{\text{IV}}$. per plures Germaniae prouincias obtinuerint, iam cum speculi saxonici nulla mentio sit facta, nec idonea ratio afferri possit, quare sub iuribus saxonis non nisi compilatio priuata, puta speculum saxonicum intelligi debeat, equidem non dubito GRIEBNERI sententiae subscribere. Et licet BARTOLVS *de saxo ferrato* siue RVDOLFVS *de Friedberg* siue quisquis alius, qui A. B. concepit, in ea opinione fuerit, vt speculum saxonicum vim legis habere putaret, idque in mente habuerit, dum vicariatum saxonicum adstrinxit ad ea loca, vbi iura saxonica seruantur, tamen Carolum $\overline{\text{IV}}$. Imp. quasi aliud agendo speculum saxonicum auctoritate publica confirmare voluisse vix probabile videtur.

§. VII.

Eiusdem argumenti continuatio.

Reliquis RINCKII argumentis, cum illa a BVRIO fati sint refutata, inhaerere nolumus, festinantes potius ad ea, quae Rinckianis supra *) addidimus, refellenda. Ac primo quidem licet olim causae litigiosae nonnunquam decisae fuerint

titate atque necessitate studii iur. ci in *Ei. opusc. iur. publ. T. II. p. Germ. (Helmst. 1722.) p. 58. 137. seq. §. 24. seq.*

1) in *diff. de terris iuris saxoni-*

a) §. 5.

fuerint ex speculo saxonico, hocque subinde allegatum fuerit, tamen vereor, vt hoc ad legis auctoritatem speculo saxonico conciliandam quicquam efficere possit. Id enim non maiorem habere potest vim, ac si quis in causis iudicandis magni CAPPEOVII, Saxonum Papiniani, auctoritate vtatur, aliusque Icti commentarium alleget. Eatenus Icti auctoritas in causarum decisione valet, quatenus eius doctrina cum iure constituto conspirat seu ipse de consuetudine sui temporis testetur. Quod etsi et in REPKOVIVM cadat, tamen quis ideo illius priuatae collectioni auctoritatem legis tribuendam esse contendat? Equidem nonnihil iurium a REPKOVIO descriptum hinc inde vi obseruantiae obtinuisse ac hodiernum obtinere non nego; sed non tam de hoc quaeritur, quam potius, vtrum integra collectio Repkouiana in terris iuris saxonici et potissimum in hac nostra patria vnquam vim legis nacta fuerit: quod est, quod nego ac pernego. Ast locus, quem ex antiquissima ordinatione supremæ curiæ provincialis saxonicae supra ^{b)} allegauimus, grauius ob stare videtur. Res salua est. Nam ex mente principum saxoniorum, a quibus illa ordinatio curialis cõdita fuit, speculum saxonicum non in complexu inter leges, secundum quas causæ controuersæ a curia provinciali decidi debeant, relatum fuit, sed tantum eatenus valere voluerunt legislatores saxonici, quatenus iura, quæ

E 3

speculo

b) §. 5.

speculo saxonico contineantur, obseruantia sint seruata; qua de re tanto minus dubitaueris, quanto clarius ita definitus fuit vsus speculi saxonici in ordinatione a MAVRITIO, Electore Saxoniae a. d. XXII. Dec. an. CIOIOXLVIII. lata ^{c)} vbi ita: *Sächsishe Rechte, wie die ausgedruckt, und in Landläuffiger Übung vor Alters bekommen, sollen gehalten werden* ^{d)}. Deinde argumentum, quod a speculi saxonici abrogatione petitur, tunc demum aliquam vim habiturum foret, si de facto, quo argumentum nititur, certo constaret. Plerique iura saxonica et speculum saxonicum, cum pro synonymis accipiant, paria habuisse fata existimant. Quae opinio quam erronea sit, cognoscant illi, qui prisca iura saxonica a compilatione Repkouiana maximopere differre sciunt. Iura saxonica in nonnullis prouinciis veluti in terris Brunsvico-Luneburgicis, vbi illa per certas regiones vsu inualuerant ^{e)}, seculo XVI. abrogata sunt, non vero speculum

^{c)} in Cod. Aug. T. I. p. 1279 seq. Kirchen nicht abgethan seyn, sollen gehalten werden, und in welchen

^{d)} Eadem ratione sunt intelligenda verba ordinationis Curiae Vitebergensis ab eodem MAVRITIE an. CIOIOI. latae (in Cod. Aug. T. I. p. 1337. seq.) *sächsishe Rechte, so fern die nicht wider Gottes Wort, und von der christlichen* Füllen, das sächsische Recht, nicht sonderlich ordnet und statuiret, sollen die gemeine geschriebene Rechte gebrauchet werden.

^{e)} Per illustris Io. Henr. Christ. de SELCHOW Beweis, dass das Sachsenrecht in den hiesigen Landen niemals

lum saxonicum, in quod, tanquam priuatam collectionem ne cadere quidem poterat abrogatio legis. Huius meae opinionis auctorem habeo grauissimum, *Christ. Lud. SCHEIDIVM*, qui dum in causas, cur saxonica iura in terris Brunsvico-Luneburgicis in exilium fuerint acta, inquireret, speculum saxonicum a iuribus saxonis rite distinxit. *Licet enim, inquit^f), habuerimus speculatorem saxonem, caue tamen credas, eius compilationem id fuisse, quod dicimus ius saxonicum, cum potius fides ECCARDVS priuata industria, quae iuris saxonici esse noverat, in scripturam redegerit, quam pristinam iuris saxonici naturam, quae in moribus iudicialique obseruantia consis- tebat, immutarit, atque ex iure non scripto scriptum fecerit. Quare nec opus fuit, ut vlla promulgatio vel declaratio, quousque valere debeat speculum saxonicum, fieret; cum omne illud, quicquid in foro potestatis habuit, non sui causa habuit, sed quia ius continebat consuetudinarium, iam ante hanc compilationem aequae iudicibus notum ac fuit post eandem.* Hoc discrimine seruato, abrogatio iurium saxonorum, quam et in aliis terris infecutam esse referunt, aestimari debet. Quicquid denique dubitationis mouent leges patriae, in quibus nonnulla speculi saxoni-

ci

mahls durchgängig gegolten habe; quae doctissima commentatio reperitur, in den Hannöv. nützlichen Samml. 1760. p. 1369. seq.

f) in progr. supra §. 5. sub (i) allegat. p. 5. sub (a).

ei capita diferte abrogata sunt, id non potest non euanescere, vbi illam abrogationem tantum ad eas speculi saxonicæ particulas intellexeris pertinuisse, quæ obseruantia forensi fuerint seruatae. Quodsi ex Istorum opinionibus in foro receptis haud raro obseruantiae exoriuntur, id multo magis REPKOVII placitis euenisse nemini mirum videbitur, qui hodiernum haud ignorat vigere consuetudines, quarum semina et in compilatione Repkoviana latent. Quare si vsus forensis vnus alteriusue capitæ speculi saxonicæ per legem diferte sublatus fuit, hoc non fiebat, quo legislator speculum saxonicum putaret vi legis pollere, sed quia illa capita vsu forensi seruari cognosceret: id quod et exinde luculentissime patet, quod haud pauca sint capita speculi saxonicæ, quæ cum non transierint in obseruantiam forensẽ, in foris hodiernis non obtinent, etiamsi non abrogata fuerint.

§. VIII.

Vsus speculi saxonicæ in iure patrio hodierno definitur.

Rationes, quibus speculo saxonico vis et auctoritas legis adferri solet, satis, nisi egregie nos fallit negotii suscepti amor, explosimus ac si quas consuetudines a REPKOVIO collectas hinc inde in terris iuris saxonicæ obtinuisse constat, huius rei rationem non ab ipsa collectione, sed tantum ab vsu et obseruantia forensi petendam

dam esse vidimus. Atque haec sufficiant de vsu speculi saxonicis pristinis. Iam instituti nostri ratio exigit, vt quem vsum in iure patrio nouo praestet codex Replikouianus, definiamus. Ac primo quidem obseruare iuuat, iura peregrina, quae iam inde a seculo XII. priuata auctoritate in Germania inualuerant^{a)}, postea et maxime constituto sub MAXIMILIANI I. Imp. auspiciis augusto iudicio camerae imperii, constitutionibusque imperii ad iuris romani normam compositis, publica auctoritate recepta fuisse^{b)}, atque inde, quemadmodum omnis Germaniae sic etiam nostrae patriae fora ac tribunalia^{c)} inundasse, non autem ita,

a) Chr. Gottl. RICCI V. C. *gebracht werden — gleich zu richten: in der Samml. d. R. A. T. II, p. 7. Conferantur omnino Ill. Io. Steph. PÜTTERI obseru. in Ei. Beiträgen zum teutschen Staats- und Fürsten-Recht II. Th. num. 23 et 24.*
Spicilegium historico-diplomaticum, quo vsus pragmaticus iuris Iustiniani iam inde a sec. XIII. et XIV. ostenditur (Francof. et Lips. 1738.)
 Heur. Christ. de SENKENBERG *de receptione iur. Rom. in Italia et Germania in Ei. methodo iurisprudentiae (Frf. 1756.)*

b) O. C. an. 1495. S. 3. *nach des Reichs gemainen Rechten, auch nach redlichen, erbern und leydlichen Ordnungen, Statuten und Gewohnheyt der Fürstenthumb, Herrschafft und Gericht, die für sy*

c) Iura peregrina longe ante in his terris sensum paulatimque et praefertim, ex quo Academia Lipsiensis an. MDCCCIX. constituta erat, inualuisse non nego; sed vsum publicum, forensem eumque constantem haud prius nata sunt, quam postquam Elector

F. Ludov. August. 1701. AVG.

ita, vt omnia instituta ac mores maioribus proprios submergerent, siquidem plures consuetudines ex hoc morum patriorum veluti naufragio euaserunt ac constanti vsu seruatae sunt. Atque haud paucas consuetudines ex iis, quae speculo saxonico descriptae sint, hinc inde in terris iuris saxonici hodiernum vigere inter omnes conuenit. Sed ex qua ratione id fiat, vtrumne vi solius collectionis Repkouianae, an vi probatae obseruantiae specialis seu iuris particularis, quo praescaerunt consuetudines seruatae sint, inter viros eruditos sententiarum diuortia deprehenduntur. Atque hic iterum nobis negotium est cum

AVGVSTVS, cuius iussu doctores iuris Curia et Scabinatu Lipsiensi pulsati, sed paulo post an. CICIDLXXIV. quasi postliminii iure restituti sunt, auctoritatem iurium peregrinorum forensium confirmauerat, deferuescentibus inter scabinos et doctores iuris contentione, per quas fiebat, vt vsus iurium peregrinorum admodum vagus atque incertus euaderet. Quae ego in diss. *de origine et fatis curiae provincialis supremae in saxoniam* (Lips. 1773.) p. 57. seq. fide monumentorum atque auctorum haud spernendorum retuli, minus probari

video *Bernhard Gottlieb Huldreich HELLFELD in Versuch einer Geschichte der landesherrlichen höchsten Gerichtsbarkeit und derer Hofgerichte in Sachsen besonders des gesammten Hofgerichts zu Jena* (Jen. 1782. in 8.) p. 138. sub (d) sed vir doctus mentem meam, quod pace dixerim, non videtur fatis percepisse, quandoquidem ibi tantummodo tempus definire volui, quo iura peregrina vsu forensi certo ac constanti pollere inceperint in patria. Haec *ὅς ἐν πᾶσι* *ἔδδφ.*

cum RINCKIO, qui de vsu speculi saxonici hodierno adeo persuasus est, vt qui ad eius textum prouocet, fundatam intentionem censeat habere in iis, quae non fuerint abrogata. Quis vero non videt, τὸ πρῶτον *Ψεύδος* RINCKII latere in eo, quod speculo saxonico vim legis olim tributam fuisse existimari: cuius vero opinionis vanitas supra demonstrata est. Ast consuetudo, ait ^{d)}, quae semel obtinuit, et hodie stare praesumitur. Vt iam nihil dicam, non deesse, qui compilationem Repkouianam lacinias saltem et vestigia quaedam, non complexum omnem nec normam et integritatem iuris saxonici continere statuunt, ex quibus vnum DREYERVM, at quantum virum, et quam solertem harum rerum perscrutatorem! nominare licet, qui ^{e)} REPKOVIUM summa cura et ἀριστεία, fide, et penitiori iuris sui cognitione non versatum existimat, vt gemmas iuris saxonici vbique propofuisse, nilque excidisse ei putet nisi quod certum, genuinum, immotum, praxi probatum; quare de vsu speculi dogmatico modice admodum et de vsu eius forensi et publico exigue sane se sentire declaravit: Equidem licet liberalis sim ac RINCKIO concedam, consuetudines, vti aetate REPKOVII in foro obtinuerint, ita a speculatore summa fide ac studio descriptas esse,

F 2

esse,

d) in *diff. supra cit.* §. 14.

e) in praestantissimo libello iam supra laudato de vsu genuino

iuris Anglo-Saxonici in explicando iure cimbrico et saxonico p. 81.

esse, tamen, illas inde a seculo XIII per tot seculorum decursum ad nostram vsque aetatem, statu rerum tam insigniter mutato, seruatam fuisse nec immutatas, quis sibi persuaderi patiatur? certe quomodo id ex solo codice Repkouiano probari possit, non video. Si argumentum, qua nititur opinio Rinckiana, valeret, curni eum, qui usum hodiernum consuetudinum antiquissimarum tum earum, quae medio aevo obtinere, probaturus ad testimonium TACITI, in cuius aureo *de moribus Germanorum* libro haud pauca antiquissimi iuris patrii vestigia leguntur, seu scriptoris medii aevi, a quo consuetudinum germanicarum mentio facta est, prouocet, fundaram intentionem habere statuamus? Multa quidem prisca iuris consuetudinarii capita ob ipsam vetustatem, contraria obseruantia et legibus abrogata esse ipse RINCKIUS non negat, sed reliqua speculi saxonici capita non abrogata hodiernum obseruanda esse contendit. Quis vero certitudinem iuris hodierni ab asserto et testimonio REPKOVII dependere existimet? Quodsi, ex iudicio CONRINGII, KOPPII aliorumque virorum iuris germanici peritissimorum, consuetudines speculo saxonico descriptae olim vim iuris non habuerunt nisi ex usu ac obseruantia et quatenus cum moribus medio aevo obseruatis conueniebant, cur codicem Repkouianum hac nostra aetate, licet mutata temporis et reipublicae ratio iam dudum multas Germ. con-

fen-

suetaudines ex vsu fori sustulerit, maiorem vim habere ac nulla plane obseruantiae ratione habita, obtinere putemus? Equidem quo saepius rem diligentiusque confidero, eo magis animus inclinatur ad sententiam STRVBENII, qui vsum prisca iuris consuetudinarii hodiernum ex solo speculo saxonico probari posse negat f).

§. IX.

Eiusdem argumenti absolutio.

Quae hodiernum supersunt in iudiciis prouinciarum iuris saxonici consuetudines a REPKOVIO descriptae, non virtute propria obtinent, sed vi obseruantiae specialis vel legis particularis, qua seruatae sunt. Quare qui ad textum codicis Repkouiani prouocat, non habet fundatam intentionem, nisi illius vsum hodiernum superesse probauerit vel lege seruatum esse constet. Non desunt exempla legum particularium, quibus vnum itemque alterum speculi saxonici caput vim iuris hodierni nactum fuit, adeo vt iuribus receptis praeualere debeat. Leges patriae et praesertim constitutiones ab Electore AVGVSTO anno CIDIDLXXII. latae plenae sunt eiusmodi exemplis, quae iam coaceruare nec lubet nec vacat, sed de illis alia occasione disseram. Si eiusmodi lex particularis extat, res nihil habet dubitationis. Sin vero quis in causis forensibus ad loca speculi saxonici, lege particu-

F 3

f) in Neben - Stunden V. Th. XXXII. Abh. §. 27.

ri expresse non confirmata, prouocat, vtrumne audiendus sit nec ne, non conuenit inter eruditos. Equidem vt ingenue dicam, quod sentio, sum in ea haeresi, vt non audiendum esse censeam, nisi illorum obseruantiam probauerit. Qua in re omnes mecum consentientes habiturum spero, qui rationes, quae supra a me expositae sint, paulo curatius considerauerint. Nec desunt alia, quibus nostra sententia confirmari possit, argumenta. Primo ipsi adeo legislatores speculo saxonico non aliud pretium statuerunt, ac illius nullam esse haud obscure declararunt auctoritatem forensis, nisi quatenus in casibus specialioribus obseruantia seruatum esse constet: id quod non solum ex ordinationibus curialibus, quarum supra ^{a)} mentionem inieciimus, luculentissime patet, sed etiam alia adhuc exempla in promptu sunt, quorum quaedam per laudem quasi saturam iam in medium asserre lubet. AVGVSTVS, Elector Saxoniae, in diplomate super nouam scabinatus Lipsiensis foundationem a. d. ^{v. l.} Nou. ^{MDCLXXIV.} edito ita *Nach was Rechten*, inquit ^{b)}, *sie aber erkennen und sprechen sollen, tragen sie als gelehrte und erfahrne Juristen gut Wissen. Nebmlich nach gemeinen kayserlichen und Landes-üblichen sächsischen Rechten, so viel derer in unsern Landen durch bestätigten bewährten Gebrauch eingeführet und nicht repro- biret*

a) §. VII.

Part. Spec. Cont. 2. von Sachsen

b) in LÜNIGS *Rechts - Archiv* n. 188. p. 779.

biret seyn. Idem statuit princeps Elector CHRISTIANVS II. in lege iudiciaria supremo prouocationum senatui a. d. VII. Octobr. *CIDIOCV.* praescripta ^{e)}, vbi haec: *Man soll in unsern Appellation-Gericht vornemlich die ausgegangene Landes - Ordnung und publicirte Constitutiones, auch was Wir hierüber ferner verordnen werden, und dann das Land-übliche sächsische Recht, in acht nehmen; was aber in denselben nicht ausdrücklich versehen, soll man nach des Heil. Reichs - Constitutionen und Abschieden, und nach gemeinen beschriebenen Rechten, urtheilen und erkennen.* Hoc modo et in aliis prouinciis, vbi priscum ius saxonicum obtinet, illius vsus definitus est, veluti in Anhaltino principatu. Ita enim legislatores *Ob wir unszwar, inquit d), in unserem Lande des sächsischen Rechtes, so ferne es vsu recipiret, gebrauchen.* Deinde si auctoritas doctorum hac in re quicquam valeat, haud paucos nominare possum Ictos, qui pro ea, quam defendimus, stant sententia. Ex illorum numero (nam omnes et singulos enumerare nimis putidum foret) prodeant *Bened. CARPZOVIUS e)*, cui facile omnes asurgunt ho-

c) in Cod. Aug. T. I. p. 1225.
seq.

d) in der erneuerten Anhaltischen Canzelley - Ordnung S. XXVII.

e) in P. II. Const. 35. def. 8. n. 4. P. III. Const. 11. def. 13. n. 10. P. III. Const. 35. def. 7. n. 2. it. P. II. Dec. Cl. n. 6.

homines forenses, *Hartm. PISTORIS* ^f), *Iac. SCHVLTESIVS* ^g), *Pet. HEIGIVS* ^h), *Christ. Phil. RICHTERVS* ⁱ), *Io. SCHILTERVS* ^k), *Io. Nic. HERTIVS* ^l), *Sam. STRYCKIVS* ^m), *Nic. Christ. de LYNCKER* ⁿ), *Io. Henr. BERGERVS* ^o), *Io. WERLHOEIVS* ^p), *Ge. Melch. de LVDOLF* ^q), imperialis iudicii camerae assessor, *Christ. Godofr. HOFFMANNVS* ^r), *Dau. Ge. STRVBENIVS* ^s), *Ge. Lud. BOEHMERVS* ^t), *Io. Steph. PÜTTE*

TE

- f) in *P. II. Quaest. 25. n. 35. Oeconomia iuris L. I. T. I. §. 28. Quaest. 26. n. 18. et alibi passim. Not. I. p. 24. ex editione Viri generosissimi ac summe reuerendi*
- g) in *Quaest. 69. n. 17. et 120. Car. Godofr. de WINCKLER (Lipf. 1771.) contrariam sententiam amplexus esse videtur.*
- h) in *Quaest. iur. P. II. quaest. 17. n. 43.*
- i) in *Decis. 28. n. 15.*
- k) in *Praxi iur. rom. Exercit. I. §. 13.*
- l) in *diff. de consult. leg. et iudic. in special. rom. germ. imp. reburpubl. §. XV.*
- m) in *praef. ad vsum mod. §. XXVII.*
- n) in *Decis. 1264. et in Responf. 55. n. 3. et 66.*
- o) in *Differt. iur. select. diff. II. P. III. p. 133. Sed BERGERI constantiam hic desidero, dum in*
- p) in *spec. I. de iure germanis patrio p. 182. seq.*
- q) in *obseru. forens. P. III. obs. CCXXII. p. 426.*
- r) in *spec. comest. de origine et natura legum germanicarum p. 117.*
- s) in *Neben-Stunden V. Th. p. 76. seq.*
- t) in *Principiis iur. feudalis §. 30.*

TERVS^{u)}), *Io. Henr. Christ. de SELCHOW^{v)}*, *Io. Aug. HELLFELDVS^{w)}*, et *Ge. LENNEPIVS^{x)}*. Denique et consuetudo forensis nostram videtur sententiam confirmare. Quamquam hac in re desideres constantem et vniuersalem fori vsus, qui in tam discrepantibus doctorum opinionibus esse non potest, tamen non desunt tribunalia et collegia Ictorum, quae iuribus receptis, si haec a priscis consuetudinibus patriis iisdemque nec lege nec obseruantia speciali seruat discrepent, proedriam concedunt, quemadmodum vel ex iis patet, quae *Augustin. a LEYSER^{y)}*, et *Ferd. Aug. HOMMELIVS^{z)}* collegere exempla. Quin ipsa adeo imperii tribunalia eandem sententiam iam videntur amplexa esse, siquidem iudicium camerae imperii ius feudale Longobardicum, si a prisco iure feudali Saxonico et Alemannico dissentit, in iudicando

u) in *Rechts-Fällen. I. B. p. 157. II. B. p. 202.* et passim.

v) in *Elementis iuris germanici priuati hodierni §. 36.*

w) in *histor. iur. germ. cap. IV. sect. I. §. 24.*

x) in *Abhandl. von der Leghe zu Land - Siedel - Recht p. 222.*

y) in *bin. diss. de collatione prisci iuris saxonici cum iure romano et moribus hodiernis (Viteb. 1709*

et 1711. rec. in Ei. medit. ad pand. Vol. XII. p. 365. seq. et p. 422.

z) *Uttut autor contrariae sententiae addictus esse videtur, tamen LEYSERVS ex ipso LEYSERO refutari potest.*

z) in *diss. de proedria legum Iustinianearum prae iure patrio antiquo in foris germanorum (Lipsf. 1739.)*

cando sequitur, testante id camerae imperialis assessore,
Io. Vlrico L. B. de CRAMER ¹²).

§. X.

De speculi saxonici vsu doctrinali.

Codex Repkouianus quamquam vsu forensi seu pratico, vt vocant, destitutus est, tamen vsu theoretico, dogmatico, in iurisprudencia patria, maximopere sese commendat. Innumeras quidem naenias ac fabulas, ridicula historiarum monstra et sententiarum portenta continet; sed in eo non tam reprehensione quam commiseratione dignus videtur REPKOVIUS, cum eo tempore vixerit, quo, in tanta omnium bonarum litterarum inscitia et adminiculorum inopia, non potuit non labi ac decipi. Absit igitur, bono REPKOVIO dicam scribere, longissime absit ille conuiciandi pruritus, quo inprimis LVDEWIGIVS aduersus speculatorem flagrauit, vti
EX

¹²) in *Obseru. iur. vniu. T. I. Wolffg. Adami SCHOEPPFII diff. obs. 422. Quid obtineat praxi camerali quoad usum textus II. F. 45. et legum antiquarum germanicarum, nec non constitutionem bonorum stemmaticorum?* Adde *de proedria iuris feudalis Longobardici prae iure Alamannico, praecipue in obligatione filii successoris feudalis ad soluendum aes alienum conspicua* (Tubing. 1762.)

ex variis eius scriptis ^{a)} patet. Ille hunc non nisi nomine praeconis naeniarum, nugatoris saxonici iuris, speculatoris tenebricosi, syncipitis furfure repleti, et quae sunt alia eiusdem generis, dignum censet et ipsa iura a REP-KOVIO descripta nominat pestilentissima ac non tam foro quam pristino digna, in quibus nihil lucis superfit, sed umbrae, sordes et tenebrae regnent. Est sane cavendum, ne errorum, quos commisit speculator, castigandorum cupiditate seducti, vtilia negligamus, quae REP-KOVIVS fide incorrupta tradidit. Quae enim aliis scriptoribus, quos constat, rem, vti erat, aut gesta fuerat, planissime tenuisse, vti sciebant, ita dixisse, tribuitur fides historica ^{b)}, eadem non deneganda videtur speculatori, res et consuetudines sui temporis enarranti. Quemadmodum autem fidei historicae varii sunt gradus, ita REP-KOVII testimonio in iis plenissime fides tribuenda est, in quibus eius cum ceteris earundem rerum scriptoribus consensus demonstrari potest. Atqui mirificus sane collectionum consuetudinum medio aevo adornatarum et praecipue speculi saxonici et sueuici concentus in singulis fere iuris argumentis deprehenditur, id quod tan-

G 2

to

a) in diss. *de iure suffragii regni Bohemici* t. 2. p. 91. 95. in der *Einleitung zum teutschen Münzwe-sen mittlerer Zeiten cap. fin.* in Program. *von Mängeln und Verbesse-*

rung des teutschen Lehen - Rechts §. 7. et passim in aliis scriptis.

b) Io. Aug. ERNESTI in diss. *iam supra laudata de fide historica recte aestimanda.*

to minus mirum videri debet, quanto certius constat priscum ius saxonicum cum sueuico in omnibus fere consentire c). Cum igitur speculum saxonicum germanicas consuetudines mediæ æui contineat d), ego lubentissime subscribo sententiæ eorum, qui illius diligentem lectionem omnibus, qui ad veram et non simulatam iurisprudentiam teutonicam adspirant, non tantum vilem sed et maxime necessariam esse contendunt e). Vt iam nihil dicam de iis codicis Repkouiani capitibus, quæ vi legis vel obseruantia specialis seruata sunt, ad quæ penitus cognoscenda ipsum REPKOVIUM adire par est, etiam ad historicam priscorum institutorum ac morum cognitionem acquirendam digna est collectio Repkouiana, quæ assiduus

c) Ipsi collectores hoc fatentur. Ita enim REPKOVIUS *L. I. art. 19. Schwæbisch-Recht zweyert sich an nichts anders von sächsischen Rechten, denn am Erb zu nehmen, und Urthel zu schelten.* Et Autor

speculi sueuici *Cap. 398. §. 3. apud SENKENBERGIUM in Corp. iur. Germ. T. II. p. 476. schwäbische recht zweyert sich nicht von der Sachsenrecht. Wann an erbe ze nemen vund urtheyl zegeben.* Sed differentia tam leuis est, ut vix eius ratio videatur habenda esse.

d) *Frid. Henr. MYLIUS in diss. de iure consuetudinario vniuersali germaniæ mediæ æui in speculo saxonico et sueuico, eiusque cognoscendæ ratione (Lips. 1756.)*

e) *Io. Ge. CRAMERVS in comment. de coniungendo iuris et antiquitatum germanicarum studio (Lips. 1729.) Ill. Ge. Steph. WIESANDVS in progr. de iure germanico melius perficiendo (Viteb. 1766.) et in Ei. Opusc. (Lips. 1782.) p. 191. seq.*

affiduis conteratur manibus a studiosis iuris patrii. Quid enim? Quemadmodum nullum institutum germanicum tam immutatum est posteriori tempore, quod non aliquid ex prisca indole trahat ac retineat, ita, sine accurata cognitione prischorum institutorum ac morum, hodierni iuris origines et rationes nec erui nec rite explicari possunt. Quo plura autem hodiernum obtinent instituta ac mores, quorum haud obscura in speculo saxonicoprehenduntur vestigia, eo diligentior Repkouianis cognoscendis impendenda est opera, cuius neminem poenitebit, qui quantum lucis recentiora ex antiquis capiant, haud ignorat. Qui quidem speculi saxonici vsus non solum in iure Germanorum priuato cernitur, sed etiam in iure publico conspicuus est f), siquidem REPKOVIVS non tantum consuetudines, quae ad ius priuatum pertinent, collegit, sed et instituta, quae ad Germaniae statum et ius publicum medii aevi spectant, diligenter retulit. Denique vnum adhuc silentio praeterire nequeo, quod quemque allicere debeat ad cognoscendos prisca ritus, mores ac instituta a REPKOVIO descripta. Nam vt quisque illorum historica notitia optime instructus ad applicationem legum, quibus hodie Germania regitur, accedit, ita, an et quatenus leges peregrinae ad negotia

G 3

dome-

f) Io. Iac. MOSER in *teutschen in der Litteratur des teutschen Staats-Recht II. Th. I. B. 26. C. Staats-Rechts I. Th. §. 23.*
 §. 9-27. Io. Stephan PÜTTER

domestica possint applicari, accuratissime iudicare potest ac sibi cauere ab errore eorum, qui diuersissima iura inter sese plane commiscent, imitantes pictorem, qui in eadem tabula plurima plane diuersa ac pugnancia copulat, talemque exhibet picturam, qualem describit ac false deridet HORATIUS ^g).

Plura de re, in qua pertractanda hucusque verfatus sum, scribere cupientem grauior augustiorque causa filium reuocat. Cum enim FRIDERICVS AVGVSTVS, SERENISSIMVS PRINCEPS ELECTOR SAXONIAE, PATER PATRIAE DILECTVS, per SVMMOS VIROS, qui Academiae nostrae auctoritate praesunt, mihi munus Professoris iuris saxonici decreuerit, meque singulari quodam munificentiae beneficio ornauerit, iam meae pietatis exposcit et officii ratio, vt SERENISSIMO PRINCIPI NOSTRO ET AMICIS illius gratias agam, meumque munus, more maiorum, in concione solezni adeam. Sed quoniam huius meae pietatis ac laetitiaee quamplurimos illustres testes habere cupio, Vos, RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE, PRINCIPES CELSISSIMI, COMITES ILLVSTRISISSIMI, VTRIVSQUE CIVITATIS
PRO-

g) *de arte poetica princip.*

PRO CERES GRAVISSIMI, COMMILITONES
CARISSIMI, qua quemque pietate, reuerentia et
diligentia par est, etiam atque etiam oro rogoque, vt
orationi meae adituali, qua *causas, quare usus iniuriam*
peregrinorum in fora saxoniae serius ac in reliquis
Germaniae prouincias penetrauerit, enarrabo, quam-
que d. xxviii. Maii hora ix. in Auditorio Ictorum reci-
tabo, intersint frequentes propitiique; quam comitatem,
illo officiorum genere, quo vnquam potero, pensare
studebo. P. P. in Vniuersitate Artium Lipsiensi, die
dominica Rogate, anno a C. N. MDCCCLXXXIII.

ULB Halle 3
002 802 503

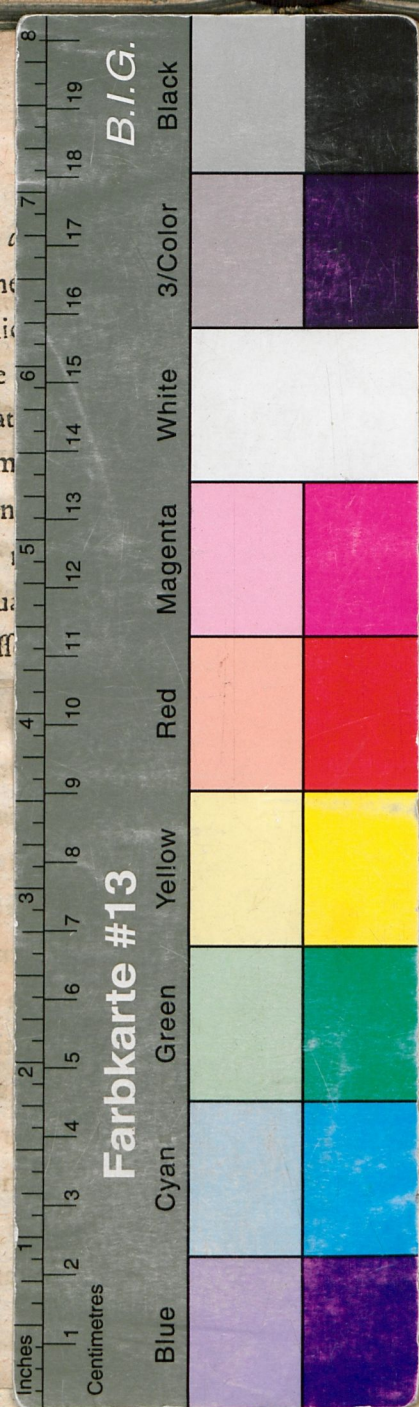
Sb.

DE
SPECVLI SAXONICI
VSV ET AVCTORITATE

EXPONIT

ET

AD AVDIENDAM ORATIONEM

QVA

M V N V S

PROFESSORIS IVRIS SAXONICI

IN ACADEMIA LIPSIENSI

DIE XXVIII. MAII. A. C. N. CIDI~~CC~~LXXXIII.

RITE AVSPICABITVR

HVMANISSIME INVITAT

IO. ADAMVS THEOPHILVS KINDIVS

IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTOR SVPREMAE
IN PROVINCIA CVRIAE ASSESSOR IVRIS SAXONICI
PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIVS
ACADEMIAE SYNDICVS.

LITTERIS KLAVBARTHIIIS.